

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับ สัตว์ในนิทานอีสป

Metaphor Conceptual Animal in Aesop's Fables

อรุณวรรณ นิตุสรณ์ Arunwan Nitutorn

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านตัวละครที่เป็นสัตว์ในนิทานอีสปเกี่ยวกับสัตว์ จำนวน 25 เรื่อง โดยใช้แนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า สัตว์ในนิทานอีสปจำแนกได้ 5 ประเภท พบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ดังนี้ 1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่มีความโดดเด่นและแสดงอัตลักษณ์ของตัวละครได้มากที่สุด คือ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของราชสีห์เป็นผู้มีอำนาจ 2. สัตว์ปีก อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เด่นของสัตว์ในกลุ่มนี้คือ หงส์ผู้มีความงามและผู้ทำความดี 3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้คือ กบผู้มีความโง่เขลา 4. สัตว์เลื้อยคลาน อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้คือ งูผู้มีความอกตัญญูและผู้มีความเจ้าเล่ห์ 5. แมลง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ชัดเจนของสัตว์ในกลุ่มนี้คือ มดและผึ้งผู้มีความสามัคคี

คำสำคัญ: อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์, สัตว์ในนิทานอีสป

Abstract

This article aims to study the conceptual metaphors that reflect the characters of animals in Aesop's fables about animal number about 25. The study found that animals in Aesop identified five types of conceptual metaphors found below. 1. Mammals. Metaphor is pronounced conceptual lion's authority. 2. Poultry. Metaphor conceptual theme is the Swans are beautiful and good. 3. Amphibian. Metaphor conceptual of this group. The frogs are ignorant. 4. Reptiles. Metaphor conceptual theme is snake people are ungrateful and the hypocrisy. 5. Insects. Metaphor conceptual is clear that ants and bees have unity.

Keywords: Metaphor Conceptual, Animal in Aesop's Fables

* ครู ค.ศ.1 โรงเรียนอนุบาลยโสธร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

* Teacher, Practitioner Level, Abuban Yasothon, Yasothon

บทนำ

นิทานอีสปเป็นนิทานที่รู้จักกันไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย เป็นผลงานการเล่าของนักเล่านิทานชาวกรีกได้เล่าไว้เมื่อประมาณ 564 ปีก่อนคริสตศักราช ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่านิทานอีสปเข้ามาเมืองไทยเมื่อใด แต่มีหลักฐานปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแปลจากภาษาอังกฤษและได้ทรงตั้งชื่อว่า “อีสปกรณัม” สันนิษฐานว่าทรงแปลก่อน พ.ศ. 2477 ต่อมาพระจรัสชวณะพันธ์ ได้แต่งนิทานอีสปฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (เฉลิม มากนวล. 2517: 5)

สำหรับนิทานอีสปที่เล่ากันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ก่อน ค.ศ. มีมากมายเป็นพันเรื่องและอีสปก็ได้เป็นเจ้าของทั้งหมด เนื่องจากบางเรื่องมีการเล่ากันมานานก่อนอีสปแล้ว ในบางเรื่องก็มีผู้แต่งเพิ่มเติมลงไป จึงเป็นการยากที่จะระบุได้ว่าใช่ผลงานของอีสปหรือไม่ นิทานอีสปเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ เมื่อจบจะมีลักษณะเป็นสุภาษิตสอนใจ โดยลักษณะเด่นของนิทานอีสปจะใช้กลวิธีในการถ่ายทอดความคิดจากการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นรูปธรรม แทนสิ่งที่เป็นนามธรรม จึงเกิดความเข้าใจใหม่โนคติได้อย่างชัดเจน เช่น การนำสัตว์ สิ่งของ หรือทรัพยากรต่างๆ ในธรรมชาติมาเชื่อมโยงเข้ากับพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก สภาพ ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ผู้ที่สามารถตีความและเข้าใจความหมายของการเปรียบเทียบได้ ย่อมต้องมีความรู้หรือเข้าใจธรรมชาติของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิธีการถ่ายโยงความหมายจากต้นทางไปสู่ความหมายปลายทางดังกล่าวนี้ เรียกว่า “อุปลักษณ์”

นักภาษาศาสตร์ได้อธิบายความหมายของ “อุปลักษณ์” ว่าเป็นลักษณะของการขยายความหมายของคำหรือข้อความที่กระทำโดยการเปรียบเทียบของสรรพสิ่งตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไป ที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะที่เหมือนหรือต่างกัน ซึ่งพบว่าความหมายเปรียบเทียบนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสององค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Tenor) และแบบเปรียบเทียบ (Vehicle) สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ หมายถึง ความคิดที่ต้องการนำมาเสนอหรือเนื้อหาที่เรานำมาเปรียบเทียบ ส่วนแบบเปรียบเทียบ หมายถึง สิ่งที่เราให้เห็นถึงความคิดที่นำเสนอ

เมื่อกล่าวถึงความหมายเปรียบเทียบในมุมมองที่สัมพันธ์กับระบบความคิดของมนุษย์ พบว่า เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา ระบบความคิด มโนทัศน์ ค่านิยม และการมองโลกส่วนใหญ่ของเราอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบ และกระบวนการคิดที่เป็นอุปลักษณ์นี้ทำให้เรามองสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมนั้นๆ ผู้ใช้ภาษาที่มาจากวัฒนธรรมต่างกันจึงอาจใช้อุปลักษณ์เพื่อพูดถึงมโนทัศน์เดียวกันในลักษณะที่ต่างกันออกไป (Lakoff, G. & Jonson. M: 1980)

นิทานอีสปนับว่าเป็นนิทานที่เป็นอมตะ สามารถดำรงอยู่ได้และเป็นคติเตือนใจเข้ากับบริบทสังคมของทุกชาติทุกยุคสมัย ซึ่งในปัจจุบันนิทานอีสปถูกนำเสนอในหลายรูปแบบ ทั้งหนังสือนิทานและมัลติมีเดีย โดยมีช่องทางการนำเสนอที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น มีปรากฏบนสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรือแม้กระทั่งในหนังสือเรียนชุดภาษาพาที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้นำนิทานอีสปเรื่องกระต่ายกับเต่าเพื่อสะท้อนมโนทัศน์เรื่องความพยายาม ผ่านตัวละครที่เป็นสัตว์นั่นคือ เต่า ในทางตรงกันข้ามก็ได้นำเสนอผลของความประมาทผ่านตัวละครที่เป็นสัตว์ คือ กระต่าย จากวิธีการเลือกและกำหนดตัวละครนับเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนของตัวละครทั้งสองตัว กล่าวคือ กระต่ายเป็นสัตว์ที่มีความคล่องแคล่วว่องไว ส่วนเต่าเป็นสัตว์ที่มีความเชื่องช้า การนำสัตว์ทั้งสองมาวิ่งแข่งกันจึงเป็นไปได้ที่เต่าจะวิ่งชนะ ความเด่นและความด้อยนี้เองที่ทำให้นิทานมีพลังในการเป็นข้อคิดเตือนใจได้อย่างมีน้ำหนัก เพราะไม่ว่าเราจะมีความด้อยหรือความเสียเปรียบ เราก็สามารถประสบความสำเร็จได้หากมีความพยายาม

การถ้อยความหมายจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่ออธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม นับเป็นกลวิธีที่สามารถแสดงให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน ทำให้เข้าใจได้ง่าย ซึ่งมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น พิมพ์ประไพ บุญสม (2556: 71) ได้ศึกษาเรื่อง อุปลักษณ์ในสำนวนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมสำนวนภาษาอังกฤษที่มีการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ และเพื่อศึกษามโนทัศน์ของสำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้อุปลักษณ์สัตว์ในการเปรียบเทียบ หรือการศึกษาของกรรณก รัมมะอัถธ์ (2552: 126) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงสากล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ความรักที่ปรากฏในเพลงไทยลูกทุ่งยุคก่อน เพลงไทยลูกทุ่งยุคปัจจุบัน และเพลงไทยสากลยุคปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์เกี่ยวกับความรักในเพลงไทยลูกทุ่งยุคก่อน เพลงไทยลูกทุ่งยุคปัจจุบัน และเพลงไทยสากลยุคปัจจุบัน เพื่อเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักที่ปรากฏในเพลงไทยลูกทุ่งยุคก่อนกับเพลงไทยลูกทุ่งยุคปัจจุบัน และเพื่อเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักที่ปรากฏในเพลงไทยลูกทุ่งยุคปัจจุบันกับเพลงไทยสากลยุคปัจจุบัน อีกทั้งการศึกษาของศุภชัย ตีระวิชัย (2549: 195) ได้ศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย โดยมุ่งวิเคราะห์รูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย และวิเคราะห์ระบบมโนทัศน์ของคนไทยจากรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์แสดงอารมณ์โกรธ โดยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานตามแนวคิดของ Lakoff & Johnson ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากนวนิยายไทยที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542-2546 จากการสุ่มตัวอย่างจำนวนปีละ 4 เล่ม เป็นต้น

งานวิจัยเกี่ยวกับนิทานส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในลักษณะการนำนิทานเป็นข้อมูลในการสร้างนวัตกรรมหรือสื่อเพื่อการศึกษาเรียนรู้ ส่วนอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ มีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนมากแต่ยังไม่พบการศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ในนิทานอีสป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญของนิทานอีสป และกลวิธีในการนำเสนอซึ่งสามารถใช้แนวคิดอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เข้ามาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ในนิทานอีสป

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ หมายถึง รูปภาษาเชิงเปรียบเทียบซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาที่ได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ของตน ซึ่งอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ในนิทานอีสปตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยศึกษาจากพฤติกรรมของสัตว์ในเรื่อง พบ อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ โดยจำแนกสัตว์ตามลักษณะและที่อยู่อาศัยได้ 5 ประเภท ได้แก่

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
2. สัตว์ปีก
3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ
4. สัตว์เลื้อยคลาน
5. แมลง

อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ในนิทานอีสป ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

ตาราง 1 วิเคราะห์ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในนิทานอีสป

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินสัตว์เป็นอาหาร				
1	ราชสีห์	ผู้มีอำนาจ	ความมีอำนาจ	ราชสีห์กับหนู
		สิ้นอำนาจ		ราชสีห์กับมด
		ผู้ไม่ชอบธรรม		การแบ่งเนื้อของราชสีห์
2	สุนัข	ผู้ที่โลภมาก	ความโลภ	สุนัขกับเงา
3	หมาป่า	คนเจ้าเล่ห์	ความเจ้าเล่ห์	สงครามสัตว์ป่า
4	แมว	คนเจ้าเล่ห์		แมวกับหนู

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชเป็นอาหาร				
5	กระต่าย	ผู้ตกอยู่ในอันตราย	ผู้ต่ำต้อย	สงครามสัตว์ป่า
6	อูฐ	ผู้มีความอิจฉาริษยา	ความอิจฉา	ลิงกับอูฐ
7	ลา	คนโกง	ความเจ้าเล่ห์	พ่อค้าขายเกลือกับลา
8	หนู	ผู้ที่กตัญญู	ความดี	ราชสีห์กับหนู
		ผู้ที่อ่อนแอ	ความอ่อนแอ	หนูนากับหนูเมือง
		ผู้มีปัญญา	ความฉลาด	แมวกับหนู
		ผู้ที่ขาดการไตร่ตรอง	ความโง่เขลา	หนู กบ และเหยี่ยว
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชและสัตว์เป็นอาหาร				
9	หมาจิ้งจอก	ผู้ที่ขาดการไตร่ตรอง	ความโง่เขลา	หมาจิ้งจอกกับพวงหาม
		คนเจ้าเล่ห์	ความเจ้าเล่ห์	นกกระสา กับหมาจิ้งจอก

จากตาราง 1 พบว่า มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในนิทานอีสปจำนวน 9 ชนิด จำแนกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินสัตว์เป็นอาหาร ได้แก่ ราชสีห์ถูกอุปลักษณะให้เป็นอำนาจ สุนัขถูกอุปลักษณะให้เป็นความโลภ ส่วนหมาป่าและแมวถูกอุปลักษณะให้เป็นความเจ้าเล่ห์ จากการสังเกตสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินสัตว์เป็นอาหารมักถูกอุปลักษณะไปในทางที่ไม่น่าไว้วางใจ มีทั้งความน่าเกรงขาม มีความโลภ และความเจ้าเล่ห์ในสัตว์กลุ่มดังกล่าว เป็นไปได้ว่าสัตว์ในกลุ่มนี้เป็นสัตว์ใหญ่และเป็นผู้ล่า ย่อมมีอำนาจ เล่ห์เหลี่ยม และกลโกงมากมายในการล่าหรือเบียดเบียนสัตว์กลุ่มอื่นได้

สำหรับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชเป็นอาหาร พบเพียง 3 ชนิด ได้แก่ กระต่ายถูกอุปลักษณะให้เป็นความไม่มีอำนาจ อูฐถูกอุปลักษณะให้เป็นความอิจฉา ลาถูกอุปลักษณะ

ให้เป็นความเจ้าเล่ห์ และหนูถูกอุปถัมภ์ให้เป็นทั้งความดี ความอ่อนแอ ความฉลาด และความโง่เขลา สัตว์กลุ่มนี้แสดงถึงความไร้ซึ่งอำนาจ มักถูกกดขี่และเบียดเบียนจากผู้มีอำนาจเสมอ ทำให้แสดงพฤติกรรมความอิจฉาหรือความเจ้าเล่ห์ออกมา เพื่อให้หลุดพ้นจากการดูถูกหรือการกดขี่จากผู้ที่ไม่เห็นอกว่าตน

กลุ่มสุดท้าย คือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชและสัตว์เป็นอาหาร ได้แก่ หม่าจิ้งจอก ถูกอุปถัมภ์ให้เป็นทั้งความโง่เขลาและความเจ้าเล่ห์ เนื่องจากสุนัขจิ้งจอกเป็นทั้งผู้ล่าและผู้ถูกล่า ครั้นที่ตกอยู่ในอันตรายและไม่มีโอกาสใช้สติปัญญาจึงแสดงความโง่เขลาออกมา และเมื่อครั้งที่ต้องเป็นผู้ล่าหรือผู้แย่งชิงก็สามารถใช้กำลังข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่าได้เสมอ

2. สัตว์ปีก

ตาราง 2 วิเคราะห์ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ปีกในนิทานอีสป

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
1	อีกา	ผู้มีปัญญา ผู้มีความพยายาม	ความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค	กากับเหยือกน้ำ
		ผู้มีความอิจฉาริษยา		นกนางแอ่นกับกา
		คนเจ้าเล่ห์	ความอิจฉา	กากับหงส์ กาหลอกตัวเอง
2	นกกระเรียน	ผู้มีปัญญา ผู้มีความคิดดี	ความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค	นกยูงกับนกกระเรียน
3	หงส์	ผู้ที่มีความสวยงาม	ความงาม	กากับหงส์
4	นกนางแอ่น			นกนางแอ่นกับกา
5	นกยูง			นกยูงกับนกกระเรียน
6	นกพิราบ	ผู้ที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น	ความดี	มดกับนกพิราบ
7	นกกระสา			นกกระสากับหม่าจิ้งจอก

จากตาราง 2 พบว่า มีสัตว์ปีกจำนวนทั้งหมด 7 ชนิด ได้แก่ อีกา พบได้ในนิทานทั้งหมด 4 เรื่อง ถูกอุปลักษณะให้เป็นทั้งความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคและความอิจฉา เนื่องจากอีกาเป็นสัตว์ที่ช่างสังเกตและมีความเฉลียวฉลาด จึงใช้ความสามารถในการฝ่าฟันปัญหาได้โดยการใช้สติปัญญาและความพยายามเช่นเดียวกับนกกระเรียน แต่อย่างไรก็ตาม อีกาเป็นสัตว์ที่มีขนสีดำสนิท ไม่สวยงาม จึงมักอุปลักษณะให้อีกาเป็นความอิจฉาริษยาอยู่เสมอ ส่วนหงส์ นกนางแอ่น และนกยูงเป็นสัตว์ที่มีความสวยงาม จึงมักเป็นที่อิจฉาของอีกาเสมอ และสุดท้าย ได้แก่ นกฟิราบและนกกระสา เป็นสัตว์ที่ไม่มีพิษภัยหรืออันตรายต่อผู้อื่นมากนัก เป็นผู้ที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น จึงถูกอุปลักษณะให้เป็นความดีนั่นเอง

3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

ตาราง 3 วิเคราะห์ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำในนิทานอีสป

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
1	กบ	ผู้ไม่รู้จักประมาณตน	ความโง่เขลา	แม่กบกับบัว
		ผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์		หนู กบ และเหยี่ยว
		ผู้ไม่พอใจในสิ่งที่มีอยู่	ความเรื่องมาก	กบเลือกนาย

จากตาราง 3 พบว่า มีสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเพียง 1 ชนิด คือ กบ จากนิทาน 3 เรื่อง แสดงให้เห็นว่า กบ เป็นผู้ที่ไม่ค่อยเบียดเบียนผู้อื่น ไร้ซึ่งผู้เบียดเบียนเช่นเดียวกัน ทั้งยังตัวเล็กและอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการจำกัดบริเวณที่อยู่อาศัย ไม่ได้ออกไปยังโลกกว้างเหมือนสัตว์อื่น โดยภาพรวมกบเป็นสัตว์ที่ค่อนข้างมีชีวิตที่สงบสุข ทำให้กบไม่จำเป็นต้องใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาเอาตัวรอดมากนัก การอุปลักษณะเกี่ยวกับกบจึงเป็นความโง่เขลาและความเรื่องมากของตนเท่านั้น

4. สัตว์เลื้อยคลาน

ตาราง 4 วิเคราะห์ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์เลื้อยคลานในนิทานอีสป

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
1	งู	ผู้ที่อกตัญญู	ความอกตัญญู	ชวานากับงู
		ผู้ที่มีความเจ้าเล่ห์	ความเจ้าเล่ห์	งูกับกบ

จากตาราง 4 พบว่า มีสัตว์เลื้อยคลานเพียง 1 ชนิด คือ งู จากนิทาน 2 เรื่อง เนื่องจากว่าลักษณะหรือคุณสมบัติของงูนั้นเป็นสัตว์มีพิษ เป็นทั้งผู้ล่าและผู้ถูกล่าเช่นเดียวกัน ด้วยความกลัวอันตรายจากผู้ล่าทำให้งูสามารถทำร้ายผู้มีพระคุณได้ และด้วยวิสัยของนักล่าเอง งูจำเป็นต้องอาศัยสติปัญญาหรือความเจ้าเล่ห์ในการหลอกล่อเหยื่อมาเป็นอาหารเช่นเดียวกัน

5. แมลง

ตาราง 5 วิเคราะห์ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับแมลงในนิทานอีสป

ลำดับ	ชนิดของสัตว์	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ประเภทอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์	ชื่อเรื่องนิทาน
1	มด	ผู้ที่อกตัญญู	ความอกตัญญู	มดกับนกพิราบ
		ผู้ที่มีความสามัคคี	ความสามัคคี	ราชสีห์กับมด
		ผู้ที่รู้จักวางแผนเพื่ออนาคต	ความรอบคอบ	มดกับตั๊กแตน
2	ตั๊กแตน	ผู้ที่ขี้เกียจ	ความประมาท	มดกับตั๊กแตน
3	ผึ้ง	ผู้ที่มีความสามัคคี	ความสามัคคี	หมี่กับผึ้ง

จากตาราง 5 พบว่า มีแมลงทั้งหมด 3 ชนิด คือ มด ตั๊กแตน และผึ้ง จากการวิเคราะห์ลักษณะรูปร่างแล้ว มดเป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็ก ไม่ค่อยตกเป็นเหยื่อของสัตว์อื่น แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่มีภัยคุกคาม มดจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บสะสมอาหาร ดังนั้น มดจึงต้องอาศัยพลังความสามัคคีในการดำรงชีวิต ส่วนตั๊กแตนเป็นแมลงมีปีกที่ไม่สร้างรังหรือที่อยู่อาศัย ท่องเที่ยวไปเรื่อยๆ ไม่มีการวางแผนหรือเตรียมความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิต จึงถูกอุปลักษณะให้เป็นความประมาท และผึ้งเป็นแมลงตัวเล็กๆ ที่มีสมบัติเป็นน้ำผึ้งรสหวาน ทำให้ผึ้งต้องตกอยู่ในอันตรายเพราะสมบัติของตน ถึงผึ้งจะเป็นแมลงที่มีขนาดเล็กแต่ก็มี

พิษพอที่จะทำร้ายศัตรูได้ แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องขนาดของรูปร่าง ผึ้งจึงต้องอาศัยทั้งสติปัญญาและความสามัคคีเพื่อที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้

บทสรุป

ผลการวิเคราะห์นิทานอีสปโดยศึกษาจากพฤติกรรมของสัตว์ในเรื่องอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ โดยจำแนกสัตว์ตามลักษณะและที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้วิจัยจำแนกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เนื่องจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมถูกนำมาใช้เป็นตัวละครมากที่สุด ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และจำแนกเพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างสัตว์แต่ละชนิด โดยจำแนกจากการกินอาหาร ได้แก่ 1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในนิทานอีสปจำนวน 9 ชนิด จำแนกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินสัตว์เป็นอาหาร ได้แก่ ราชสีห์ สุนัข หมาป่า และแมว สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชเป็นอาหาร พบเพียง 4 ชนิด ได้แก่ กระต่าย อุฐ ลา และหนู สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชและสัตว์เป็นอาหาร ได้แก่ หมาจิ้งจอก 2. สัตว์ปีก มีจำนวนทั้งหมด 7 ชนิด ได้แก่ อีกา หงส์ นกนางแอ่น นกยูง นกกระเรียน นกฟิราบ และนกกระสา 3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำมีเพียง 1 ชนิด คือ กบ 4. สัตว์เลื้อยคลาน มีเพียง 1 ชนิด คือ งู 5. แมลงมีทั้งหมด 3 ชนิด คือ มด ตั๊กแตน และผึ้ง

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ พบทั้งสิ้นจำนวน 17 ประเภท แต่ละประเภทอาจมีสัตว์หลากหลายชนิดที่ถูกให้ความหมายเป็นเป็นอุปลักษณ์ประเภทเดียวกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของเรื่อง ซึ่งมีข้อสังเกตตามรายละเอียด ดังนี้

1. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่

1.1 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินสัตว์เป็นอาหาร สัตว์ในกลุ่มนี้ได้แก่ ราชสีห์ สุนัข หมาป่า และแมว อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่มีความโดดเด่นและแสดงอัตลักษณ์ของตัวละครได้มากที่สุด คือ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของราชสีห์เป็นผู้มีอำนาจ

1.2 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินพืชเป็นอาหาร ผลจากการวิเคราะห์ พบสัตว์ในกลุ่มนี้ได้แก่ กระต่าย อุฐ ลา และหนู อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้ค่อนข้างมีความหลากหลาย มีทั้งอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่เป็นผู้ที่ไร้อำนาจ ผู้มีความอิจฉาผู้มีความเจ้าเล่ห์ ผู้มีความกตัญญู ผู้มีความอ่อนแอ ผู้มีสติปัญญา และผู้มีความโง่เขลา

1.3 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินทั้งพืชและสัตว์เป็นอาหาร สัตว์ในกลุ่มนี้ มีเพียงสุนัขจิ้งจอก และถูกอุปลักษณ์ให้เป็นผู้ที่มีความเจ้าเล่ห์และโง่

2. สัตว์ปีก สัตว์ในกลุ่มนี้ได้แก่ อีกา นกกระเรียน หงส์ นกนางแอ่น นกยูง นกฟิราบ และนกกระสา อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้ได้แก่ ผู้มีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค ผู้มีความอิจฉา ผู้มีความงาม และผู้ทำความดี

3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ กบ อุปลักษณะเชิงมนโทศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ผู้มีความโง่เขลา ผู้ที่มีความไม่พึงพอใจ

4. สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ งู อุปลักษณะเชิงมนโทศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ผู้มีความมกตัญญู และผู้ที่มีความเจ้าเล่ห์

5. แมลง ผลจากการวิเคราะห์พบว่า สัตว์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ มด ผึ้ง และตั๊กแตน อุปลักษณะเชิงมนโทศน์ของสัตว์ในกลุ่มนี้ มักนำเสนอในเรื่องผู้มีความสามัคคี และความประมาท

อภิปรายผล

อุปลักษณะเชิงมนโทศน์เกี่ยวกับสัตว์แต่ละประเภท อาจมีสัตว์หลากหลายชนิดที่ถูกให้ความหมายเป็นเป็นอุปลักษณะประเภทเดียวกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของเรื่อง สัตว์แต่ละชนิดเป็นอุปลักษณะเชิงมนโทศน์ที่เป็นคน และเป็นนิสัยของคนซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของจินดารัตน์ บุญพันธ์ (2547: 80-81) บางประการ โดยผลการศึกษารื่องความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ในสำนวนไทย พบว่า มีความหมายเปรียบเทียบที่เกิดจากความหมายประจำรูปของสัตว์ รวมทั้งส่วนประกอบของสัตว์ จำนวน 13 ความหมาย ได้แก่ สัตว์ที่มีความหมายเปรียบเทียบเป็นคน เป็นนิสัย และข้อแตกต่างที่พบคือในสำนวนไทยสัตว์จะสามารถเป็นได้ทั้งคุณสมบัติ ภัยอันตราย ปริมาณ ขนาด สัตว์มีพิษ อาหาร เวลา สิ่งประดิษฐ์ อាកาร การกระทำ และระยะทาง และจากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าจากบริบทต่างๆ ทำให้สัตว์แต่ละชนิดมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสัตว์บางชนิดไม่ใช่สัตว์ประจำถิ่นของคนไทย ทำให้การเข้าใจนิสัยและพฤติกรรมของสัตว์เหล่านั้นเป็นไปได้ยาก ต้องอาศัยการตีความจากบริบทของเรื่องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ประไพ บุญสม (2556: 77) เรื่องอุปลักษณะในภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสัตว์ สังเกตได้ว่าลักษณะที่แตกต่างกันทางด้านภูมิศาสตร์มีผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ สัตว์บางประเภทที่พบได้เฉพาะถิ่น สำนวน eager beaver หมายถึงขยันมาก ตัวบีเวอร์ถูกนำมาเปรียบเทียบเพราะเป็นสัตว์ที่ขยันสร้างเขื่อน ซึ่งเป็นที่อาศัยตลอดเวลา สำนวน play possum หมายถึงการทำให้เป็นไม่สนใจ แกล้งหลับหรือป่วยหรือแม้แต่แกล้งทำเป็นตายเพื่อหลอกผู้อื่น เป็นการหลีกเลียงปัญหา สำนวนนิสัยของตัวพอสซัมไม่ใช่สัตว์ประจำถิ่นของคนไทย ดังนั้น ความเข้าใจสำนวนจึงเป็นเรื่องยากสำหรับคนอีกสังคมหนึ่งที่จะทำความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาในขอบเขตข้อมูลที่หลากหลายหรือกว้างขึ้น
2. ในการศึกษาสามารถนำแนวคิดเรื่องอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ไปศึกษากับข้อมูลลักษณะอื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับนิทานอีสปด้วยแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและมุมมองที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก รั่มมะอัติถ์. (2553). การเปรียบอุปลักษณ์ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงสากล. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิม มากนวล. (2517). การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์ประไพ บุญสม. (2556). อุปลักษณ์ในสำนวนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสัตว์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2549). ที่ศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Lakoff,G. & John,M. (1980). **Metaphors We Live by**. Chicago and London: The University of Chicago Press.

